

Motto:

„In every controversy, most people care much less for what the truth is than for which side it's safer and more respectable to take.“

Joseph Sobran

Politická korektnost v ČR

Podtitul: Příběh *Tabu v sociálních vědách*

Souhrn

Každá dějinná epocha má svá tabu, tj. témata, o kterých se ve slušné společnosti nemluví, resp. je kacířské zastávat na ně jiný než oficiální názor.

Politická korektnost je fenomén hodný bádání.¹ V minulosti se v euroamerické civilizaci tato tabu týkala např. sexuality a náboženství. V posledních 50 letech došlo k posunu a na prvním místě společenské nepřípustnosti se ocitlo srovnávání skupin lidí (etnické skupiny, muži-ženy, společenské třídy, věřící-ateisté apod.), přičemž předtím byly přirozené rozdíly mezi nimi tak samozřejmé, že o nich nikoho nenapadlo pochybovat.

Pokud se dnes rozdíly reflektují, je to téměř výhradně na environmentální rovině (vliv výchovy, společenského tlaku, diskriminace apod.). V okamžiku, kdy jsou zmíněny možné genetické odlišnosti/determinanty, je aktivován tzv. *Auschwitz*

¹ Ovšem v logice věci zůstává sám nerefléktovaný – nebo snad někdo zná text, který by ho zkoumal?

komplex (asociační řetězec: Hitler-koncentrační tábor-genocida), což vede k umlčení jakékoli racionální diskuse o těchto otázkách.

Plně se ztotožňuji s názorem Hanse Eysencka, který v kontroverzi, kterou vyvolal tím, že zastával názor, že rozdíl v inteligenci mezi bílými a černými Američany nelze vysvětlit z pozic environmentalismu, nýbrž že je třeba zkoumat jejich genetický fundament (Eysenck, 1971), formuloval takto²:

1. Vědec je placen za to, aby přinášel fakta a hledal pravdu. Pokud to nedělá, zrazuje étos své profese.
2. Vědec by se neměl nechat zastrašit tím, jak velkou nelibost vyvolá v akademickém světě a jak o něm píše média.
3. Každý badatel by si měl být vědom toho, že většina lidí nechce znát fakta, nechce vědět a dává přednost svým „delusions“.
4. Takt a diplomacie je dobrá v politice a v komerční sféře, ale ve vědě je důležitá jen jedna věc – fakta.

Text se zabývá především analýzou reakcí na moji knihu *Tabu v sociálních vědách* (2003) a navrhuje cesty, jakými by věda mohla časem zvítězit nad ideologií.³

Kontakt: bakalar.petr@volny.cz

² Viz dokument *Hans Eysenck on Race on IQ* na youtube.

³ Text je přepracovanou a rozšířenou verzí eseje *Jak chutnalo Tabu* (Bakalář, 2004, s. 148-162).

Political correctness in the Czech Republic

Summary

The article analyzes the phenomena of political correctness in the Czech Republic using specific reactions to author's book *Taboos in Social Sciences*, (race differences, Judaism as an evolutionary group strategy, and eugenics), which was published in 2003. The book caused public uproar and the author was subjected to a lot of hostility from both the media and the academic community.

The article goes through several critical reviews of the book, showing the flaws and the manipulative and intentional bias on the side of the book reviewers, as well as their unwillingness to further communicate. Cases of other authors from abroad who dared to touch the untouchable subjects are also addressed (Eysenck, Rusthon, Levin etc).

The article tries to show how ideology distorts the basic principles of science and common sense, leaving behind a long journey to recovery.

opakovaně zasílal svůj komentář k jeho textu a žádal ho o doporučení publikací, které považuje k tématu za relevantní a objektivní, nikdy mi neodpověděl.¹¹

Osobně se domnívám, že to byli právě Höschl a Volavka, kdo „nevyužili příležitosti“ k tématu se upřímně postavit, a že mohou být příklady v ději, jejichž etnický povod a strach z antisemitismu ovlivnil jejich objektivitu.

Na druhou stranu je ovšem docela dobře možné, že by jejich veřejně vyjádřený názor byl stejný, i kdyby nebyli Židé.¹²

Případ Václava Mertina

Mertin má v článku *Bakalářova manipulativní psychologie* (2003) obviňuje mj. z toho, že má „veškerá uváděná literatura slouží k tomu, aby podpořila předem danou odpověď“. Vedle toho, že se jedná o oividnou nepravdu, recenzent nikde nedokládá, co konkrétně je v knize chybného.

Recenzent uvádí, že „absolutně nerozlišuji mezi zdroji“, tj. mezi odbornými pracemi a „pokleslým bulvárem“. Nikde však neuvádí příklad ani pokleslého bulváru, který bych použil (z něhož takového necituji – s výjimkou Richterova příkladu výtek z Talmudu, na což však jená e upozorují), ani příklad nesprávného údaje převzatého z nedůvěryhodného zdroje.

Píše, že po mém „zdrucujícím odsudku Goulda by si od člověk nevzal suchou kůrku“ a že „je pochopitelně možné nesouhlasit s Gouldem (byl by div, kdyby neudělal žádnou chybu)“.

V případě Goulda však nejde o jednotlivé chyby, nýbrž o zásadní ideologické

¹¹ Obratem reagoval až poté, co jsem jeho kolegům zaslal svůj komentář k **recenzi s prosbou, aby mu její posílali**, protože jeho e-mailová adresa nejspíš nefunguje. Jeho reakce byla stručná – nemám jej obtěžovat.

¹² Kuriózní byla též reakce šéfredaktorky *Československé psychologie* I. Šolcové, která Volavkovu recenzi otiskla, ale z dost iracionálního důvodu (a navíc smyšleného) odmítla moji reakci na ni („časopis nezveřejňuje reakce autorů na recenze jejich děl“). Když jsem poukázal na to, že přinejmenším jedna taková polemika na stránkách časopisu probíhala, dostalo se mi odpovědi, že „redakční rada měla v té době poněkud jiné složení, a to mohlo rozhodování tohoto kolektivního orgánu ovlivnit.“ Každý soudně uvažující člověk jistě uzná, že v tomto případě nemělo smysl vynakládat další energii na obhajobu.

nastavení jeho prací. Např. Grim (2000) v článku *Poučení z krizového vývoje společenských věd* cituje názor, že většina evolučních biologů „ho berou jako člověka, jehož myšlenky jsou tak zmatené, že sotva stojí za to, aby se jimi někdo zabýval“. O Gouldovi a Lewontinovi dále píše: „Jejich problém je právě v morálce politické korektnosti, která v podstatě tvrdí, že něco je, protože by to tak mělo“.

Mertinův text končí slovy „Z hlediska rozvoje odbornosti není třeba mít nejmenší obavy, ovšem veřejnosti je třeba vyslat signál, že tento přístup nemá se současnou psychologií nic společného.“

To, že jsem se snažil o vyvážený a objektivní přístup, by mohlo být patrné např. z toho, že jsem se pokusil řadu témat ještě před vydáním konzultovat s našimi odborníky. Např. právě Mertinovi jsem opakovaně zasílal text týkající se problematiky romského IQ. Nikdy mi neodpověděl. Po vyjití recenze jsem mu nabídl diskusi, odpověděl mi, abych ho již nekontaktoval.

Podle mého soudu není na nabídce odborného dialogu nic manipulativního. Podezřelé naopak je, když někdo zveřejní názory, které není schopen či ochoten obhájit. Ve skutečnosti se zdá, že Mertinův názor na rozdíly v IQ mezi rasami neliší od toho, který uvádím. Mertin v textu *Vybraná témata z psychologie*¹³ píše, že černoši, Hispánci, Indiáni a Romové mají o 15 bodů nižší IQ než běloši a „nejvyšší IQ je zjišťováno u židovské populace“. Vedle environmentálních vysvětlení rozdílů uvádí i:

Velmi přijatelná je i hypotéza, podle které je struktura schopností u různých populací odlišná. Podle tohoto názoru mají černoši v průměru o něco horší předpoklady v akademických schopnostech měřených inteligenčními testy, ale jiné schopnosti mají v průměru lepší.

¹³ Text nebyl nikdy oficiálně publikován. Podle sdělení nadace *Nová škola*, v jejíž knihovně je k dispozici, byl napsán pro interní potřeby školícího kurzu.

Případ Vladimíra Smékala

ČTK uveřejnila (3.9. 2000) tento text:

Výzkum: Romové mají pro učení stejné předpoklady jako ostatní

Romské děti i děti z ostatních menšin, žijících v České republice, mají podle odborného výzkumu stejné vrozené předpoklady pro vzdělávání jako mládež majoritní české společnosti. O výsledcích tohoto výzkumu diskutovali účastníci mezinárodní konference na téma minority v pluralitní společnosti na přelomu tisíciletí, která skončila 3. září v Brně.

„Výzkum byl realizován v uplynulých dvou letech u téměř 300 dětí vybraných z romského prostředí a jiných sociálně znevýhodněných skupin,“ informoval ČTK Vladimír Smékal z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity, která organizovala výzkum i mezinárodní konferenci v Brně.

Výsledky výzkumu podle Smékala ukazují, že děti z romského prostředí a dalších menšin mají k učení vrozené stejné rozumové předpoklady jako děti majoritní společnosti. „Často jim však schází motivace a jazykové dovednosti a proto bývají znevýhodňované při znalostních testech, které jsou založeny právě na jazykových dovednostech,“ zdůraznil Smékal.

Řešení problému se vzděláváním dětí z romského prostředí a ostatních menšin spočívá podle Smékala v předškolní výchově v mateřských školách a v zapojení rodičů během školní docházky. „Problém těchto dětí totiž není pouze v menší znalosti jazyka, ale také v tom, že se nenaučily učit se“, dodal Smékal.

Mezinárodní konference, které se zúčastnilo na 70 zahraničních a 130 českých odborníků, výzkum rozvoje osobností dětí z menšinových společenství v ČR neuzavřela, zdůraznil Smékal. „Naopak jsme nyní na začátku dalšího výzkumného projektu, ve kterém se budeme po dobu pěti let věnovat otázkám utváření osobností dětí a mládeže v etnických a sociálních kontextech“, uzavřel.

Pozoruhodné je, že Smékal, ředitel *Centra pro výzkum vývoje osobnosti a etnicity*, nikdy nepublikoval žádný text, ze kterého by bylo možné vyvozovat takovéto závěry. Např. v textu *Rizikové a protektivní faktory v utváření osobností dětí různých etnik* v odstavci *Temperament, kognitivní styly a intelekt* se cituje pouze jeden zdroj, jímž je

diplomová práce, která prokázala, že úroveň porozumění pojmů u romských dětí je podmíněna vzděláním matky a dalšími faktory (Smékal, 2003).

Vzhledem k tomu, že všechny mně známé výzkumy ukazují pravý opak, obrátil jsem se na autora s dotazem, kde je možné výsledky výzkumu najít, nikdy mi však neodpověděl. Na dopis adresovaný vědecké radě a akademickému senátu Masarykovy univerzity mi rektor odpověděl takto:

Vážený pane magistře,

ve svém dopise citujete autora zprávy ČTK a odvoláváte se na text, který ve zprávě není uveden jako citace. Autorem zprávy není prof. Smékal a zprávy ČTK také nejsou médiem publikace vědeckých výsledků. Dovožete-li z obsahu této zprávy ČTK nějaké podezření na „vědecký podvod“, vypovídá to podle mého názoru více o Vás než o práci prof. Smékala.

Na Vaši žádosti neshledávám nic k prošetření, zejména v ní není žádný odkaz na práci, ve které by k údajnému podvodu mělo dojít, což ostatně odpovídá tomu, co o své znalosti prací prof. Smékala uvádíte. Rád bych Vás proto upozornil na skutečnost, že Vaše tvrzení o vědeckém podvodu pokládám za dosti nehoráznou pomluvu z Vaší strany.

Jiří Zlatuška

Zaměstnancům *Centra pro výzkum vývoje osobnosti a etnicity* jsem zaslal dotaz, zda souhlasí se Smékalovým názorem, že Romové se v inteligenci neliší od neromů a zda by na toto téma se mnou chtěli vést diskusi, která by později mohla být publikována. Jejich odpovědi byly urážlivé a zájem o diskusi nebyl. To, zda uvedený výzkum skutečně existuje (a kde je k nalezení), nikoho evidentně nezajímalo.

Sázka: Kdo zmíněný výzkum objeví, a ten bude skutečně dokazovat to, co se ve zprávě ČTK tvrdí, tomu daruji 100 000 Kč.

Případ Ivo Budila

Ivo Budil, děkan Západočeské university, přednesl na interdisciplinárním semináři v Nečtinech (únor 2004) přednášku s názvem *Vznik moderního antisemitismu*. Text v rozsahu 13 stránek popisoval některé objektivně existující stránky antisemitismu: popírače holocaustu, konspirační teorie (znovuoživený zájem o Protokoly sionských mudrců, „*všechny velké světové problémy jsou způsobeny existencí Izraele*“), spojení antisemitismu s antiamerikanismem, antikapitalismem event. antiizraelismem. Ačkoli autor v úvodu sliboval, že se bude zabývat „*pravděpodobnými příčinami jeho (tj. antisemitismu) rezistence vůči nejrůznějším typům osvěty a tragické historické paměti*“, v referátu naprosto chyběla jakákoli analýza chování Židů, které by mohlo být příčinou antisemitismu, konkrétně židovského etnocentrismu (který vede k sociální tenzi a reaktivnímu etnocentrismu) a skupinové spolupráce (která vede k disproporční ekonomické, politické a kulturní úspěšnosti Židů).¹⁴

Na můj dotaz, zdali by některé projevy antisemitismu nemohly mít racionální a nepatologické jádro, Budil odpověděl, že veškerý antisemitismus je patologií.¹⁵ Poté, co jsem mu nabídl e-mailovou diskusi, mě označil za „*extrémní typ antisemity*“ a dialog na samém začátku z důvodů časové zaneprázdněnosti ukončil.

Mám ovšem zato, že kritika je zdravá, protože nás udržuje v kontaktu s realitou. Obecně (pro státy, národy, populační skupiny atd.) platí totéž, co při výchově dětí – pokud budou lidé kolem dítěte za všechno jen chválit a říkat mu, jak je báječné, vyroste z něj arogantní a rozmazlené monstrum. Problém je ovšem v tom, že nejenom kritizovat, ale dokonce i jen analyzovat byť jen některé segmenty židovské populace, se rovná akademické sebevraždě.

¹⁴ Viz Bakalář, 2003, s. 102-245.

¹⁵ Otevřenou otázkou je, zda má stejný názor i např. „*protiromské nálady*“, nebo zda by v tomto případě připustil to, že chování části Romů může přece jen mít vliv na jejich percepci majoritou.

Podle Lindemanna (2000, s. ix) velké množství prací o holocaustu (a implicitně o antisemitismu) může být spíše popsáno jako výkřiky bolesti a projevy rozhořčení než jako pokusy o porozumění.

Pokud budou v našem akademickém prostředí převládat lidé Budilova typu, kteří budou chápat problematiku antisemitismu takto jednostranně, nelze očekávat, že dojde v tomto ohledu k jakémukoli zlepšení.

Pozitivní ohlasy

Vedle bezpočtu kritik se ovšem sporadicky objevovaly i pozitivnější ohlasy, i když téměř vždy byly napsány velmi opatrně.

1. Říčan (2003) v článku *Mluvíme o tabuizovaných tématech* mj. píše „*Tabu, která Bakalář napadá ve své kontroverzní knize Tabu v sociálních vědách, jsou reálná a nebezpečná. [...] Musím přiznat, že jsem se v posledních letech ve své práci uvedeným tabuizovaným otázkám sám nejednou opatrně vyhnul.*“¹⁶

2. Průcha (2004, s. 63) uvádí: „*Ve většině z těchto odezev [tj. na knihu] je autor obviňován z rasismu, antisemitismu, z šíření „nebezpečných myšlenek“ aj. Na rozdíl od toho se přiklání k názoru redaktora A. Halady (Lidové noviny, 27.2. 2003), že „jde sice o text diskutabilní a v českém prostředí kontroverzní, ale nikoli jednoznačně rasistický či antisemitský.“*“

3. Zrzavý (2003) v recenzi na *Tabu* napsal: „*Dá rozum, že lidé i lidské populace se liší, že tyto odlišnosti jsou zhusta geneticky podmíněné a bylo by divné, kdyby se mezipopulační („rasové“) rozdíly zastavily u tvaru lebky a barvy vlasů a nedotkly se aspoň trochu stavby mozku, inteligence, sexuality a rodinného života*“.

4. Knížák (2004) má tento názor: „*Tabu v sociálních vědách je napsáno velmi seriózně, s vědeckou erudicí a s touhou o nezkreslené informace. O takový typ pohledů na náš svět bychom měli stát, i když s ním nemusíme souhlasit. Ale pokud s něčím nesouhlasíme, měli bychom být schopni předložit stejně relevantní argumenty, které náš postoj podpoří. Takovou diskusi bych vítal. Zatím se to, bohužel, děje jen málokdy. Obávám se, že tato kniha bude předmětem útoků především těch, kteří si ji ani pořádně nepřečtou.*“

Kromě toho mi soukromě vyjádřilo podporu několik akademiků, nicméně si nepřáli být zataženi do veřejné debaty.

¹⁶ Nicméně ani přes tuto sebekritiku mi není známo, že by Říčan od té doby cokoli o této problematice napsal.

Jak je to jinde

Reakce na publikování výzkumů, které se zabývají rozdíly mezi rasami, připomínají praktiky inkvizice. Poté, co Rushton, jeden z vědců, který se tomuto tématu věnuje, začal v Kanadě publikovat své výzkumy, došlo k těmto reakcím (Whitney, 1996):

- premiér Ontaria žádal jeho propuštění z vysoké školy,
- vyšetřování policií,
- útoky v prominentních novinách a v televizi, kde byl démonizován,
- tlak na jeho propuštění z *Behavior Genetics Association*.

Téměř žádný z těchto útoků nebyl založen na logické argumentaci, která by zpochybňovala Rushtonovy výzkumy, ale jednalo se o emocionální útoky na jeho „odpornou osobnost“.

Levinovi (Levin, 1997, s. 16) bylo vyhrožováno smrtí, nacházel v poště exkrementy, byl terčem žhářství a urážlivých telefonátů. Podle Levina mají A. Jensen, J. Rushton a E.O. Wilson podobné, leckdy i horší zkušenosti.

Své o tom vědí i Hans Eysenck, kterému se radikální levicově orientovaní studenti pokoušeli násilím znemožnit jeho veřejná vystoupení na akademické půdě, a jehož pracovní kariéra a osobní život byly touto kontroverzí negativně ovlivněny, nebo James Watson, který poté, co v jednom interview prohlásil, že "*I am inherently gloomy about the prospect of Africa [because] all our social policies are based on the fact that their intelligence is the same as ours—whereas all the testing says not really*", byl v tisku skandalizován a byl nucen opustit své akademické pracoviště.¹⁷

Dobrou lekci z politické korektnosti dostal i bývalý prezident Harvardu Larry Summers, jehož výrok, že "*inherent gender differences may explain why fewer women than men have succeeded in math and science*", notnou měrou přispěl k tomu, že byl nucen na svoji funkci rezignovat.¹⁸

¹⁷ Viz Wikipedia – James Watson.

¹⁸ Viz Wikipedia – Larry Summers.

Věda je, či lépe řečeno měla by být, založena na verifikaci a falzifikaci hypotéz. Bohužel v této oblasti je kritika ze strany environmentalistů málokdy bez útoků ad hominem.

Kdo je rasista?

Většina komentátorů prohlásila knihu za rasistickou a antisemitskou (a potažmo autora za rasistu a antisemitu), aniž by uvedla kritéria, která při tomto hodnocení použila.

Vycházím z toho, že rasista (nebo antisemita) není ten, kdo zjistí a zveřejní, že určitá lidská skupina či rasa vykazuje statisticky různé dispozice k různým činnostem a že v těchto činnostech dosahuje statisticky odlišných výsledků než skupina jiná. Objektivní, vědecky zjištěné rozdíly mezi populacemi a rasami nelze označovat jako rasismus. Rasismus jako společenský jev nelze ztotožňovat s vědeckým výzkumem rasových a populačních rozdílů a charakteristik.

V akademickém prostředí je ale rasista podle mého názoru např. ten, kdo na rozdíl od objektivního badatele koná s politickým úmyslem a vědomě zkresluje výsledky svého bádání (ať již jakýmkoli směrem).¹⁹

Boj proti rasismu by se nikdy neměl uchylovat k nepravdám. Účel by neměl světit prostředky. Bohužel není tomu vždy tak. Kuriózním příkladem masového brainwashingu by mohl být vládní *Projekt tolerance*. Na zadní straně letáčku informujícím o tomto projektu je vyobrazeno šest identických mozků. Pod nimi je napsáno: Vietnamec, Rus, Rom, Čech, Etiopan, Němec.

Autoři projektu tím informují veřejnost o tom, že jednotlivé populační skupiny mají stejnou velikost mozku. Není to však pravda – Romové a Etiopané mají statisticky významně menší mozky než příslušníci ostatních zmíněných skupin (Bakalář, 2003, s. 35 a 97).

Zdá se, že pro mnoho lidí je biologická stejnost základním a nutným předpokladem k tomu, aby mohli hájit lidskou svobodu a důstojnost. Paradoxní je, že titíž lidé často

¹⁹ Ve smyslu této věty je rasista např. Smékal.

obhajují kulturní odlišnosti minorit a brání homogenizaci, tj. např. tomu, aby minority převzaly kulturní vzorce majority s níž žijí na jednom území.

Jak dál?

Každý, kdo se bude chtít výše zmíněnými tématy zabývat, by měl být připraven na to, že bude vystaven velké míře hostility a zesměšňování. To by však neměl být důvod nechat se odradit. Zde je několik tipů na např. seminární či diplomové práce.

1. Jak se o těchto tématech píše ve středoškolských a vysokoškolských učebnicích? Jak se o nich přednáší? Kolik prostoru je těmto – bezesporu důležitým a zajímavým tématům – věnováno?
2. Jaký je rozdíl mezi tím, co si myslí lidé z ulice vers. odborníci.
3. Sbírka politicky nekorektních vtipů.
4. Redefinice pojmů jako rasismus, antisemitismus apod.

Velmi záslužné by bylo uspořádat na téma politická korektnost konferenci, na kterou by byli pozváni přední odborníci (antropologové, biologové, genetici, historici, novináři, politologové, psychologové, sociologové apod.) a z příspěvků sestavit sborník.

V této souvislosti by určitě nebylo od věci zavést Orwellovu cenu a anticenu. **Orwellova cena** by měla být udělována za tzv. THOUGHT-CRIME – tj. za racionální útok na politickou korektnost a **Orwellova anticena** za pokrytectví v sociálních vědách.

Epilog

Publikaci *Tabu v sociálních vědách* je možné – se všemi výhradami k chybám a zjednodušením, které obsahuje – chápat jako experiment „věda vers. ideologie“. S téměř desetiletým odstupem od vydání lze konstatovat, že nikdo z našich akademiků v této zkoušce charakteru neobstál.

Podle mého názoru nelze očekávat, že by v dohledné době byla politicky kontroverzní témata diskutována na akademické půdě.²⁰ Je to proto, že pro velkou část našich akademiků je typická přinejmenším jedna z těchto charakteristik:

- tendence k vyhýbání se konfliktům, loajalita a obava o vlastní kariéru,
- velmi omezená profesní úroveň (např. odmítání či přímo neznalost moderních biologicky orientovaných výkladů lidského chování; stále převládá marxistický výkladový rámec),
- pocit, že by to společnosti přineslo více škody než užitku & naivní humanismus.

²⁰ Pokud některý ze čtenářů bude o něčem takovém vědět, budu mu vděčen za informaci.

Appendix I.: Anketa - studenti

V průběhu prvního dne konference jsem za laskavé pomoci jedné studentky mezi účastníky, převážně studenty, rozdál anketu (n = 40, návratnost 34), která měla mapovat povědomí o problematice rozdílů mezi etnickými skupinami.²¹

1. Mezi etnickými skupinami existují genetické rozdíly týkající se inteligence

- a) téměř jistě ano – 1x (3 %)
- b) spíše ano – 1x (3 %)
- c) nevím – 1x (3 %)
- d) spíše ne – 9x (26 %)
- e) téměř jistě ne – 22 (65 %)

Komentář

Kategorie *spíše ne* a *téměř jistě ne* vyhrály nad *téměř jistě ano* a *spíše ano* v poměru **91 % vers. 6 %**, což je jistě výsledek, se kterým mohou být pedagogové PfUK téměř spokojeni (v praxi to znamená pouze 2 deviantní názory z 34).

2. Myslím si, že by se o tomto tématu měla vést odborná diskuse

- a) ano – 24x (70 %)
- b) nevím – 4x (12 %)
- c) ne – 6x (18 %)

Komentář

Je jistě potěšitelné, že 70 % respondentů si myslí, že o tématu by se mělo diskutovat, otevřenou otázkou ovšem zůstává, zdali k tomu ve vysokoškolské praxi dochází. Jako kuriozitu uvádím to, že všech 6 respondentů, kteří si myslí, že by se o tématu

²¹ Zajímavé a možná svým způsobem signifikantní je, že jsem byl jediný, kdo byl v tomto smyslu zvědav na názor studentů a nasbíral alespoň nějaký empirický materiál.

neměla vést veřejná diskuse, odpověděli na první anketní otázku *téměř jistě ne* či *spíše ne*. Pokud jsou o tom přesvědčeni, není jasné, čím by mohla odborná diskuse někomu kromě zatvrzelých rasistů uškodit.

3. Které publikace event. autory byste doporučili zájemcům o tuto problematiku?

Pořadí bylo takovéto: Murphy (8x), Sokol (5x), Soukup (4x), Barša a Levi-Strauss (3x), Sartori a Scalo (2x), Bakalář, Benedictová, Blatný a Hirt (1x).

Komentář

Po zběžném prolistování publikacemi těchto autorů jsem nabyl dojmu, že téměř nikdo z nich nepracuje s empirickými daty, nýbrž se jedná o esejistickou tvorbu jen velmi sporadicky podpořenou výzkumem.

4. Politická korektnost se podle mého názoru týká těchto témat:

etnické rozdíly (5x), homosexualita (4x), náboženství (např. islám) (4x), rasismus, xenofobie a předsudky (4x), Rómové (3x), problémy s integrací (2x) a senioři, sexuální odlišnosti, kriminalita menšin, migrace, rozdíly mezi pohlavími (vždy 1x).

Komentář

Zde bych ještě dodal dvě úzce propojená témata: **a)** V jaké míře se po roce 1989 změnilo personální obsazení vysokých škol a universit, konkrétněji – jaké procento z těch, kteří si ke svému místu pomohli členstvím v KSČ, bylo nuceno odejít? **b)** Jaká je efektivita práce sociálních vědců?²²

5. Jaká bude podle vašeho názoru nejčastější odpověď na otázku č. 1 (a, b, c, d, e)?

²² K tomuto tématu viz můj článek *Smrt společenskovedních ústavů?* (Blisty, 13. 11. 2009), kde ukazuji, že jedna publikovaná stránka v režii *Psychologického ústavu AV* vyjde daňového poplatníka na zhruba 23 000 Kč, což se mi zdá docela dost.

Pořadí bylo: **d**) 14 (42 %), **c**) a **e**) 5 (15 %), **b**) 8 (23 %) a **a**) 0 (0 %).

Appendix II.: Anketa - vědci

V rámci přípravy tohoto příspěvku jsem oslovil některé z těch, kteří se svého času k *Tabu v sociálních vědách* v médiích kriticky vyjádřili. Udělal jsem to, co by jen málokoho z nich napadlo – totiž dal jsem svým názorovým oponentům prostor a čtenářům pak možnost seznámit se s názory lidí, kteří s moji knihou nesouhlasí.

Pohříchu této možnosti využili jen 3 ze 13 oslovených.

Otázky

1. Souhlasíte s výrokem, že vědec je placen za to, aby přinášel fakta a hledal pravdu, a že takt a diplomacie je dobrá v politice a v komerční sféře, ale ve vědě je důležitá jen jedna věc, a to jsou fakta?
2. Napsali jste vy sami k těmto tématům – rozdíly mezi etnickými skupinami, analýza příčin antisemitismu, event. eugenika – něco, co by si mohli zájemci přečíst (tedy kromě právě reakce na „Tabu“)?
3. Které publikace byste zájemcům o výše zmíněnou problematiku doporučili, jinými slovy které považujete za objektivní a nezkreslené?
4. Byl byste ochoten poskytnout interview do filmového dokumentu, který by se touto problematikou zabýval (bohužel skutečně akademická otázka)?

Reakce lze rozdělit do tří kategorií

A. Neopověděli vůbec

C. Höschl, T. Kamín²³, S. Komárek, T. Rodný, V. Pačes, J. Volavka.

²³ Pro přesnost – Kamína (který na mě mj. podal kvůli Tabu trestní oznámení) místo odpovědi zajímalo, kdo mě k napsání příspěvku do sborníku vyzval, což je myslím dobrý příklad inkviziční atmosféry, která kolem mé osoby panuje.

B. Omluvili se pro časovou zaneprázdněnost²⁴

M. Mahler, V. Mertin, P. Říčan a V. Smékal.

C. Odpověděli

V. Blažek, F. Gál a J. Zvěřina.

Na otázku č. 1 odpověděl bez výhrad afirmativně pouze Gál. Na otázku č. 2 uvedl Gál projekt *Krátká dlouhá cesta* (www.kratkadlouhacesta.cz). Na otázku č. 3 doporučil Zvěřina knihu Ager, N.: *Liberal Eugenics* a Gál Eriksenovu knihu *Etnicita a nacionalismus*.

Na otázku č. 4 odpověděli všichni tři respondenti afirmativně (ovšem Blažek s výhradou, že by záleželo, kdo by to dělal, pokud např. já, tak nikoli).

Celkově je výtěžek ankety velmi slabý. Kam se poděla ona příslovečná *noblisse oblige*? Proč kritici nereagují, event. když už, mají tak málo co nabídnout? Nechť laskavý čtenář na tuto situaci aplikuje pravidlo Occamovy břitvy, které nám říká, že to nejjednodušší vysvětlení bývá to nejsprávnější.

A pokud někdo mlčí, bývá to zpravidla proto, že nemá argumenty.²⁵

²⁴ Což je podle mého názoru alibismus, 5-10 minut potřebných na odpověď je skutečně minimální časová ztráta zvláště uvážíme-li, že neváhali obětovat čas na sehnání mé publikace, seznámení se s jejím obsahem (jak doufám) a napsání recenze.

²⁵ Hypotézu, že zde hlavní roli hraje nechuť komunikovat s autorem, nechť čtenář otestuje tak, že dotyčné sám osloví.

Literatura

- Bakalář, P. *Tabu v sociálních vědách*. Praha: Votobia, 2003.
- Bakalář, P. *Psychologie Romů*. Praha: Votobia, 2004.
- Eysenck, H. J. *Race, Intelligence and Education*. London: Temple Smith, 1971.
- Grim, T. Poučení z krizového vývoje společenských věd. *Vesmír*, 2000, č. 9, s. 524–527.
- Höschl, C. Očima Cyrila Höschla, *Reflex*, 2002, č. 46, s. 19.
- Höschl, C. Očima Cyrila Höschla, *Reflex*, 2003, č. 11, s. 15.
- Knížák, M. *Dav se mylí vždycky*. Brno: Cerm-Nauma, 2004.
- Levin, M. *Why Race Matters. Race Differences and What They Mean*. Praeger, Westport, 1997.
- Lindemann, A.S. *Esau's Tears: Modern Anti-Semitism and the Rise of the Jews*. New York: Cambridge University Press, 2000.
- Mertin, V. Bakalářova manipulativní psychologie. *Psychologie dnes*, 2003, č. 4, s. 6–7.
- Pačes, V. Názor. *Reflex*, 2003, č. 8, s. 48.
- Průcha, J. *Interkulturní psychologie. Sociopsychologická zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Praha: Portál, 2004.
- Rushton, J.P. *Race, Evolution, and Behavior. A life History Perspective*. New Brunswick: Transaction Publishers, 1997.
- Říčan, P. Mluvme o tabuizovaných problémech. *LN*, 2003, 5. dubna.
- Smékal, V. Rizikové a protektivní faktory v utváření osobností dětí různých etnik. In: Smékal, V. *Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit. Sociální, pedagogické a psychologické aspekty utváření osobnosti romských dětí a dětí z prostředí jiných minorit*. Brno: Barrister & Principal, 2003, s.71-78.
- Svododa, M., Lenk, L. Vysoká škola nezná termín věk. *Antropoweb.cz*, 2005.
- Volavka, J. Apologie namísto kritiky. *Tabu v sociálních vědách. Vesmír*, 2003, č. 4, s. 215–216.
- Whitney, G. Review. *Contemporary Psychology*, 1996, č. 12, s. 1189-1191.

Zrzavý, J. Bakalářovo tabu. Ve jménu Rasy a Civilizace za kvalitnější genofond.
Respekt, 2003, 24.2–2.3., s. 18.